

Kokkuvõtte teemal: Emadekasvatus ja sülemlemine

Aeg ja koht: Harju Mesinduse Seltsi teabepäev

Tallinnas Marja 4D, 29.06.2011.a.

Lektor: Mart Kullamaa, Lektorileping PR-7-1.4-63

1. Sülemlemise põhjused

1.1 Looduslik paljunemine

Sülemlemine on mesilaste looduslik paljunemisviis ja seega normaalne nähtus. Tänapäeva tõuaretuse arengusuunad aga üritavad mesilastõuge ja rasse aretada suunndades, mis vähendavad sülemlemist ja aitavad seda mesinikul paremini kontrollida.

1.2 Mesilaste tõug

Sülemlemiskainus või kainusetus oleneb paljusti mesilaste tõust ning tõupuhtusest. Nii näiteks on aretustegevusega jõutud nii kaugemale, et teatud rasside ja tõugude puhtatõulised mesilased praktiliselt ei sülemle või on see kergesti kontrollitav kuid esimesel või teisel ristandil hakkab sülemlemiskainus märkimisväärselt kahanema.

1.3 Ruumipuudus

Üks mesilaste peamisi sülemlemise põhjusi on ruumipuudus ja kitsikus. Kui tarus on ruumi vähe ja mesinik laiendamiseks hiljaks jääb on see mesilastele tugevaks sülemlemistungi indikaatoriks.

1.4 Ammesilaste üleküllus

Tähtis on hoida silm peal mesilaste vanuselisel koosseisul tarus. Kui ammesilaste suhe vaklade suhtes muutub liiga suureks, siis võib seegi olla tugevaks sülemlemistungi põhjuseks.

2. Sülemlemise vältimine

Sülemlemise vältimise üks levinud ideesid kõlab järgmiselt: "lihtsam on vältida sülemlemistungi teket kui seda maha suruda".

2.1 Laiendamine

Mesiniku ülesanne on pere õigeaegselt laiendada, et ei tekiks ruumipuudust. Kevadel külmade ilmadega kehtib põhimõte, et PIGEM üks raam vähem, aga suvel pigem üks raam või korpus rohkem. Seda loomulikult kui mesinik ei ole kindel kui palju laiendada. Alati on siiski parim, kui mesilastel on täpne tööjärg kuni järgmise ülevaatuseni.

2.2 Ema tiiva kärpimine

Sülemlemisvastaseks vahendiks loetakse mesilasema tiiva kärpimist kolmandiku võrra, mis teeb ema lennuvõimetuks ning sülem ja enamasti ka ema naaevad tarru. See meetod aga ei võta maha sülemlemistungi vaid on sülemlemist edasi lükkav abinõu. Kui sülemlemistungi muude vahenditega perest ei eemaldata, siis mesilased võivad selle ema välja vahetada.

2.3 Lahtishaudme lisamine

Lahtishaudme lisamine annab tööd ammesilastele ja vähendab sülemlemistungi.

2.4 Kinnishaudme eemaldamine

Kinnishaudme eemaldamine väldib ammesilaste liiga suure konsentratsiooni saavutamist.

2.5 Lendpere

Tihti loetakse lendpere moodustamist niiõelda viimaseks hädaabinõuks sülemlemise vastu, kui lennumesilastest moodustatakse uus pere kuhu antakse uus ema. Noored mesilased koos haudmega viiakse uude kohta ja sülemlemistungi taandub kaob.

2.6 Ema vahetus

Tugev sülemlemistungi, tihti ka selline, mille vastu ei aita sülemlemisvastased võtted, on tingitud mesilaste tõust, õigemini selle puudumisest või vanast mesilasemast, kelle feromooni eritus on nõrk. Mõlemal puhul aitab emavahetus.

1. Miks kasvatada mesilasemasid

1.1.1 Emata perede jaoks

Tihti juhtub, et mõnes peres ema hukkuv või tekib muul moel olukord kus peres enam ema ei ole. Sellisel juhul on soovitatav anda peresse uus ema ja üks võimalus selleks on ise emasid kasvatada. Muidugi kasvatavad mesilased emasid ka ise, kuid sellisel juhul aegamööda nende tõug ja head omadused manduvad. Mesilased muutuvad tigidaks ja tootlikkus langeb.

1.1.2 Vana mesilasema välja vahetamiseks

Mesilasema parimad aastad ei kesta sugugi tema eluea lõpuni ning eri tõugudel erinevalt langeb ema munemisvõime drastiliselt. Seepärast on soovitatav mesilasperedes emasid iga aasta vahetada. Heade omadustega või tõuaretuses kasutatavate emade puhul võib ema pidada ka kaks ning eriti heade ning väärtuslike emade puhul nende loomuliku eluea lõpuni.

1.1.3 Sülemlemise kontrolli all hoidmiseks

Vana ema feromooni eritus langeb ning selle puudumine peres kutsub esile sülemlemist. Selleks on soovitatav emasid regulaarselt vahetada.

1.1.4 Kunstsülemite tegemiseks

1.1.5 Iduperede tegemiseks

Nii kunst-, kui iduperede tegemiseks vajavad mesinikud uusi mesilasemasid.

1.1.6 Vahetada välja mesilasema, kelle kvaliteet ei rahulda mesinikku

Tigeda või vähetootliku pere juures kulub sama toodangu saavutamiseks kordades rohkem aega ning kannatust. Seepärast on soovitatav probleem lahendada ema väljavahetamisega.

2. Emapere valik

2.1 Valiku kriteeriumid

Emakasvatuse juures saab iga emadekasvatada määrata ise endale sobivad kriteeriumid mida ta soovib kasvatatavate emade ja nende järglaste juures näha. Selleks valitakse sobivad emapered. All on toodud eesti tõuaretuse programmi poolt kasutusel olevad kriteeriumid:

2.1.1 Rahulikkus

2.1.2 Tootlikkus

2.1.3 Sülemlemine

2.1.4 Kärjel püsimine

2.1.5 Hügieeniline käitumine

3. Ammpere ettevalmistamine

3.1 Ammpere kriteeriumid

Ammpere puhul on oluline, et kasvatatavad emad saaksid hästi toidetud ning vaklade vastuvõtmine oleks kõrge määraga.

3.1.1 Ematuse tunne

Et mesilased hakkaksid emasid kasvatama peab olema peres ematuse tunne, selleks tavaliselt moodustatakse pere kus on palju ammmesilasi ilma emata.

3.1.2 Piisavalt mesilasi

Ammperes peab olema mesilasi palju.

3.2 Emaga pere ammpere

Ammperega võib kasutada ka emaga pere, selleks andes nt korpustaru kolmandasse korpusesse avashaudmeraame ja piirates ema esimesse korpusesse. Ammmesilased ronivad paari tunni jooksul kolmandasse korpusesse vaklu toitma ning siis on sobiv aeg anda avashaudme raamide vahele kupumoor.

4. Vageldamine

Levinuimaid emakasvatuse viise on vageldamine. Selleks tõstetakse vageldusnõelaga võimalikult noored vaglad spetsiaalselt ettevalmistatud raamile, mida kutsutakse kupumooriks. Kupumoor antakse ammperesse, kus hakatakse uusi emasid kasvatama.

4.1 Vahendid

4.2 Teostus

5. Paarumistarude ettevalmistamine

Emade paarumine toimub enamasti paarumistarude abil, milles on kolm põhikomponenti:

5.1 Mesilased

Olenevalt paarumistaru suuruselt antakse sinna 200-500 ml mesilasi.

5.2 Toit

Samuti ei tohi unustada lisamast tarusse mesilastele toitu, et ei tekiks nälga.

5.3 Ema

Samuti antakse paarumistarusse paarumata ema.

6. Ema andmine peresse

6.1 Kupuga

Paarumata ema uude peresse anda on kõige efektiivsem enne tema koorumist kupust. Vastuvõtmine 100%.

6.2 Puuriga

Kui ema on juba koorunud ja juurde on jäänud vana pere lõhn, siis tuleb anda ema saatepuuriga nagu tavalistel juhtudel.

7. Ema märgistamine ja emaga ümberkäimine

Emamesilase tagakeha on küll õrn ja selle puudutamisse tuleb suhtuda ettevaatlikult kuid hoides emamesilast peast võib teda siiski nimetissõrme ja pöidla vahel ettevaatlikult hoida kartmata talle haiget teha. See nõuab küll teatavat kogemust ja seepärast on mõistlik seda kõigepealt leskede peal harjutada. Kui on vaja aga ema märgistada, siis võib selleks ka spetsiaalset ema märgistamise puuri või „piipu“ kasutada.